

PORADNICTWO
WE WSPÓŁCZESNYM SPOŁECZEŃSTWIE

TEORETYCZNE I METODOLOGICZNE
PROBLEMY PORADZNAWSTWA

Vol. I



WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO
WROCŁAW 1985

ACTA UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS

No 811

**TEORETYCZNE I METODOLOGICZNE
PROBLEMY PORADOZNAWSTWA
Vol. I**

**Materiały
III Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego
Karpacz 2 – 6 maja 1983**

pod redakcją
Alicji Kargulowej i Mariana Jędrzejczaka



WYDAWNICTWO UNIwersytetu Wrocławskiego

WROCLAW 1985

Organizatorzy

Instytut Psychologii i Instytut Pedagogiki
Uniwersytetu Wrocławskiego im. Bolesława Bieruta



94640 | III

Copyright 1985 by Uniwersytet Wrocławski-Wydawnictwo

ISBN 83-229-0090-2

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO

Wydanie 1. Vol. I i II. Nakład 600+92 egz. ark. druk.
39,25. Papier offsetowy, kl V, g. 70, form. B-1. Od-
dano do produkcji w grudniu 1985 r. Podpisano do druku
w lutym 1985 r. Druk ukończono w kwietniu 1985 r.,
z. 1302 /2-6/. Vol. I i II. Cena zł 350,-

Zakład Graficzny Uniwersytetu Wrocławskiego

2/12/86

Teoretyczne i metodologiczne
problemy poradoznawstwa

Wrocław 1985

Słowo wstępne

III Seminarium Naukowe "Poradnictwo we współczesnym społeczeństwie" poświęcono zagadnieniom teoretycznym i metodologicznym.

Wśród przedstawicieli różnych dyscyplin dość często powtarzają się uwagi podające w wątpliwość słuszność wnikliwego rozstrząsania zagadnień metodologicznych. W sytuacjach skrajnych formułuje się nawet pogląd, że im mniej zaawansowana dyscyplina, tym bardziej dba o swą poprawność metodologiczną, o uzasadnianie słuszności stosowanych przez siebie metod i strategii badawczych /o "ostrzenie narzędzi"/, mniej troszcząc się o sam przedmiot i rezultaty badań. Uwagi takie może budzić poradoznawstwo, tym bardziej że praktyka poradnicza, stanowiąca jego przedmiot, trudno poddaje się racjonalizacji, pozostając raczej ciągle w sferze zainteresowań wiedzy potocznej i wiedzy praktycznej. Stąd konieczne wydaje się uzasadnienie sensu organizowania seminarium na taki właśnie temat i podejmowania dyskusji w tym kierunku.

Na początku należy zastrzec, że nie zakładano, iż III spotkanie zaocucuje w postaci zwartej, jednolitej teorii i sprecyzowanej metodologii. Nie wychodzono też z założenia, iż jest ona podstawowym i najważniejszym warunkiem dalszego uprawiania refleksji w tym zakresie. Konieczność jednak pewnych uściśleń, ustaleń i porozumień stawała się coraz bardziej niezbędna i ze względu na możliwość lepszego porozumienia się uczestników, i z racji odczuwanej powszechnie potrzeby podniesienia na wyższy poziom uprawianej refleksji. Słusznie zakładano, co zresztą po-

twierdza treść materiałów, że sformułowanie w ten sposób tematu przyspieszy dokonywanie pewnych syntez zarówno własnych poszukiwań, jak i wysiłku zbiorowego podejmowanego w ramach seminarium, przyczyniając się tym samym do zwiększenia stopnia racjonalizacji poszukiwań i wzrostu ogólnej świadomości teoretycznej w tym zakresie. Nie oznaczało to jednak, że całkowicie zrezygnowano z omówienia rozwiązań praktycznych poradnictwa czy z opisów sytuacji z nim związanych.

Stąd i materiały z obrad, które toczyły się pod ambitnym hasłem "Teoretyczne i metodologiczne problemy poradownictwa", mają charakter zróżnicowany, poruszają szerszą i wielowątkową problematykę, a nie tylko taką, jaką uzasadniałby tytuł obrad.

Cały materiał uporządkowany został w pięciu grupach tematycznych, szóstą stanowią sprawozdania z obrad i wypowiedzi w dyskusji, siódmą - podsumowanie.

Grupa pierwsza, zatytułowana "Ogólne założenia teoretyczne i propozycje metodologiczne", obejmuje prace, które abstrahując od rozwiązań warsztatowych w praktyce z jednej strony stanowią pewne teoretyczne podsumowania dotychczasowych poszukiwań dokonywanych na forum seminarium, z drugiej, zawierając pewne wyjaśnienia i uogólnienia starają się ukazać dalsze kierunki dyskusji i badań zmierzających do opracowania odrębnej teorii poradnictwa. W tej części pracy znalazły się wypowiedzi pedagogów /A. Kargulowa, T. Hejnicka-Bezwińska, K. Ferenz, E. Jeziarska-Wiejak, M. Jabłońska, J. Kargul/, psychologów /M. Kulczycki, M. Jędrzejczak, Z. Skorny, M. Porębska/, oraz socjologów /K. Frieske, T. Kukołowicz/, co jest o tyle pozytywne, iż potwierdza, ale i równocześnie otwiera dalszą możliwość interdyscyplinarnych badań w tym zakresie.

Bardziej jednolita teoretycznie jest grupa druga, która zawiera referaty prezentujące psychologię poradnictwa uprawianą na forum seminarium pod nazwą poradnictwa psychologicznego, stanowiącą także główną treść poradnictwa życiowego. Koncepcja ta wypracowana przede wszystkim w zespole psychologów wrocławskich oparta jest na założeniach teorii T. Tomaszewskiego i M. Kulczyckiego. Naświetla ona te aspekty poradnictwa, które uzyskują znaczną rangę przy jego analizie jako układu interpersonalnego w diadzie doradca - radzący się, i stanowi niejako rozwinięcie pewnych myśli zawartych w części pierwszej, a szczególnie w referacie M. Kulczyckiego /mniej dotyczy

to wypowiedzi P. Boeslera/. Rozpoczyna ją artykuł określający specyfikę poradnictwa psychologicznego /A. Gawłowska/, a na jej treść składają się prace podejmujące próby pewnych uściśleń w zakresie definicji porady /G. Dolińska/, gotowości jednostki do przyjęcia porady /A. Kuczyńska/, pojęcia normy w poradnictwie /B. Janda-Dębek/, sytuacji udzielania porady /K. Szmajke, E. Luczys/ i czynności udzielania porady /J. Przesmycka-Kamińska/, psychologicznych uwarunkowań kompetencji doradcy /J. Pietraszko/, źródeł jego wiedzy /P. Boesler/ i psychologicznych problemów jego przygotowania do zawodu /F. Futyma/. Tę część materiałów zamykają prace /K. Węglowska-Rzepa, M. Dąbek/ ukazujące praktyczną przydatność poradnictwa psychologicznego w zakładzie przemysłowym.

Inną teorią rozwijającą się w obrębie poradnictwa jest interdyscyplinarna teoria poradnictwa rodzinnego, która znalazła swoje miejsce w trzeciej części pracy. Reprezentują ją trzy opracowania: jedno - przygotowane przez socjologa /M. Trawińska/, drugie przez pedagoga /O. Czerniawska/ i trzecie przez doktora nauk medycznych /A. Sito/, które w różnej mierze ukazują jej teoretyczne i metodologiczne zaawansowanie, źródła wytwarzanych treści oraz przydatność społeczną. Poradnictwo rodzinne, obejmujące różne fazy życia rodziny, w świetle tych opracowań i poprzednich uzyskuje coraz pełniejszy obraz.

Jedno z najstarszych - poradnictwo zawodowe - stanowi przedmiot analizy części czwartej materiałów. Szeroko i przekonująco w jego problematykę wprowadza artykuł W. Rachalskiej, a różnorakie implikacje jego odrębności podnoszą niezależnie od siebie pozostałe dalsze prace /J. Rutkowiak, P. Boesler, S. Skrzypiec, J. Dobosz/, stanowiące odrębne opracowania. Problematyka związana z życiem zawodowym, począwszy od wyboru rodzaju pracy, a kończąc na okresie opuszczania jej, posiada tak wieloaspektowe i wielowątkowe uwarunkowania, iż niezbędne są dalsze penetracje w jej obrębie i dalsze wyjaśnienia związanych z nią zjawisk.

Kolejna, piąta, część materiałów jest najbardziej zróżnicowana i ze względu na analizowane przez poszczególnych autorów problemy, i ze względu na sposoby ich ujęcia. Ukazuje nie tylko rozległość działań poradniczych, zmienność ich empirycznych realizacji i wysuwanych pod ich adresem oczekiwań, ale również potrzebę różnorodnego podejścia w badaniach, precyzyjnego na-

kreślenia przedmiotu i doboru odpowiednich metod i technik. Powróciły więc syntetycznie ujęte sprawy ciągłych kontrowersji, jakie budzi w zakresie merytorycznym i organizacyjnym poradnictwo wychowawczo-zawodowe /S. Słyszowa/, pojawiły się problemy poradnictwa prawnego /H. Dolecki/ i poradnictwa muzycznego /K. Statkiewicz, M. Manturzevska/. Znalazły się dwie prace związane z tzw. poradnictwem pośrednim realizowanym przy pomocy telewizji /B. Szymańska/ i książek-poradników /K. Zawadzki/. Zasygnalizowano pewne ogólniejsze zagadnienia związane z poradnictwem opiekuńczo-wychowawczym /R. Pawłowska/ i bardziej szczegółowe dotyczące diagnozy, terapii i profilaktyki pedagogicznej /A. Matuszczyk/, pedagogicznego przygotowania rodziców jako osób uprawiających nieprofesjonalnie doradztwo wobec własnych dzieci w sprawach wyboru zawodu /B. Krzeszewska/ oraz przypomniano o problemach poradnictwa dla osób niepełnosprawnych /A.M. Mirtyńska/. Tę część materiałów zamykają opracowania /B. Grell/ dotyczące działalności poradni odwykowych dla alkoholików /G. Greń/ i ukazujące powiązania terapii medycznej realizowanej przez szpitale, z pracą poradniczą uprawianą przede wszystkim wobec rodzin pacjentów.

Problematyka poruszona w referatach była pogłębianą, uzupełniana i rozwijana w czasie dyskusji. Wypowiedzi uczestników koncentrowały się wokół spraw reformy poradnictwa w Polsce, teorii i metodologii badań poradnictwa, kształtu organizacyjnego następnego seminarium. Sprawozdania i protokoły z dyskusji stanowią szóstą część materiałów.

Całość, czyli część siódmą zamyka podsumowanie /A. Kargulowa/ napisane jako pokłosie nie tylko trzeciego, ale i dwóch poprzednich seminariów.

Wygłoszone referaty i przeprowadzone dyskusje wprawdzie w znacznej mierze pogłębiły dotychczasowe analizy i doprowadziły do pewnych uogólnień, które starano się ująć w podsumowaniu, nie zaowocowały jednak w postaci systemu twierdzeń czy choćby ujednoliconej do końca terminologii. Dlatego też w materiałach w dalszym ciągu pojawiają się różne określenia osoby korzystającej z porad, różnie definiowany jest podmiot i przedmiot poradnictwa, niejednakowo postrzegana jest jego specyfika i zakres, wysuwane są zastrzeżenia, co do terminu "poradnictwo".

Treść niniejszego tomu raz jeszcze dowodzi, iż podjęta problematyka jest tak zróżnicowana i bogata, że wymaga dalszych dyskusji, badań, wyjaśnień i uogólnień w szerokim i interdyscyplinarnym gronie specjalistów.

Alicja Kargulowa